

مجموعه کتاب‌های کوچک

نگارگری

شامل نکات مهم درسه و پرسش‌های چهارگزینه‌ای
مؤلفان: محمدامین طه‌زاده - رقیه‌محبه

انتشارات کانون فرهنگی آموزش

مجموعه کتاب‌های کوچک - نگارگری	عنوان کتاب
محمد امین طه زاده - رقیه محبی	مؤلفان
شهره جعفری	مدیر تولید
معصومه نوری	حروف‌چین و صفحه‌آرا
فرناز براتی	طراح جلد:
حمیدرضا رحیم‌خانلو	مدیر مستندسازی:
ندا حبیبی، محمد مهدی شاکری، طاهره فیضیان	ویراستاران مستندسازی
جیبی	قطع
سوزان نعیمی	ناشر چاپ
اول	نوبت چاپ
۲۰۰۰	تیراژ
	چاپ و لیتوگرافی
	تیراژ
	شابک
	قیمت

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

پرنامہ ریزی-ہدایت-نظارت:

کاظم قلم چے

تیراژ	سال	نوبت چاپ
۳۰۰۰	۱۴۰۲	اول

ویژگی‌های متمایز فنی و محتوایی کتاب‌های کوچک:

- ۱) کتاب در قطع جیبی و به‌مثابه‌ی یک کتاب همراه به گونه‌ای تهیه شده است که به آسانی در کیف یا جیب، جای می‌گیرد.
- ۲) سیمی بودن کتاب، ورق زدن آن را در هر شرایطی آسان ساخته است و ثابت نگه داشتن صفحه‌ی مورد مطالعه را به راحتی، امکان‌پذیر می‌سازد.
- ۳) هدف از تألیف این کتاب‌ها، جمع‌بندی نکته‌های مهم و کلیدی یک مبحث در کلیه‌ی کتاب‌های هنرستان است که از طرف سازمان سنجش به عنوان منابع درسی کنکور هنر معرفی شده‌اند.
- ۴) کتاب، شامل خلاصه‌ی مطالب کتاب‌های درسی هنرستان در یک رشته و سؤال‌های تستی همراه با پاسخ تشریحی می‌باشد.

مقدمه

داوطلبان و دانش آموزان گرامی

کتابی که هم‌اکنون در اختیار شماست یکی از مجموعه کتاب‌هایی است که با عنوان «کتاب‌های کوچک» در گروه هنر کانون فرهنگی آموزش طراحی شده است و در دسترس تمامی داوطلبان کنکور هنر و دانش آموزان علاقه‌مند قرار می‌گیرد.

این کتاب در بردارنده‌ی خلاصه‌ی مهم مطالب کتاب‌های درسی هنرستان مربوط به مبحث «نگارگری» است.

این کتاب به دانش آموز کمک می‌کند تا مطالب مهم درسی در یک مبحث را که جزء منابع اصلی و معرفی شده کنکور هنر است ساده‌تر و سریع‌تر فرا گرفته و بتواند مطالب را در یک کتاب جمع‌بندی و برای همان مطالب تست تمرین کند.

موفق و پیروز باشید

گروه هنر کانون فرهنگی آموزش

فهرست مطالب

شماره‌ی صفحه	عنوان
۷	ایران باستان
۵۹	رقعه‌نگاری
۶۲	فرنگی‌سازی
۶۳	دیوارنگاری
۶۴	نگارگری عهد زندیه
۶۶	نگارگری عهد قاجاریه
۶۹	دوران معاصر
۶۹	نقاشی قهوه‌خانه‌ای (خیالی‌نگاری)
۷۱	نقاشی آکادمیک
۷۲	نقاشی نوگرا
۷۳	نگارگری جدید
۷۴	سؤالات تستی مکاتب نگارگری
۹۸	پاسخ تشریحی مکاتب نگارگری

مکاتب نگارگری

ایران باستان

طبق آثار به دست آمده از سراسر ایران باستان، ابزارها، اندازه‌ها، اهداف و شیوه‌های اجرای نقاشی، ثابت مانده است. برای مثال استفاده از رنگ تخت به همراه خطوط کناره‌نما از ویژگی‌های ثابت تمامی آثار نقاشی ایران است. همچنین نقاشان همواره تلخیص و ساده کردن نقوش را بر نشان دادن واقعیت‌ها ترجیح می‌دهند.

در نقاشی‌ها حضور شاه و اعمال و رفتار او موضوعی محوری است و اهمیتی ویژه دارد.

تعداد رنگ‌ها در این تصاویر محدود است و چیدن رنگ‌ها بیش‌تر بر مبنای مفاهیم نمادین و یا تزئینی صورت می‌گیرد تا واقعیت عینی و طبیعت‌پردازی. ترکیب‌بندی‌ها اغلب ساده و سترگ‌نما و پیکره‌های اصلی در اندازه‌های بزرگ بر زمینه‌ای با رنگ‌های تخت و ساده قرار می‌گیرد.

نقاشی‌های دیواری غار دوشه در لرستان، حدود ۸۰۰۰ سال پیش از میلاد

دوره‌ی اشکانی

- در دوره‌ی اشکانی نقاشی‌دیواری تجلی می‌یابد که توانست نقش مهمی را در تزئینات معماری این دوره ایفا کند.
- مهم‌ترین مراکز این دوره، کوه خواجه در سیستان و دورا اوروپوس در سوریه است.

- نقش‌های این دوره را طرح‌هایی ساده و تزئینی، نقش گیاهان، جانوران و انسان همراه با حرکت‌های آزاد، دربر می‌گیرد.
- این طرح‌ها با استفاده از رنگ‌های تخت و خطوط کناره‌نمای سیاه (قلم‌گیری) و نقوش خاص ایرانی (گل نیلوفر، برگ کنگر، نقش نخل و ...) اجرا شده‌اند.

نقاشی دیواری کوه خواجه در سیستان، سده‌ی اول میلادی

نقاشی دیواری کوه خواجه در سیستان، سده‌ی اول میلادی

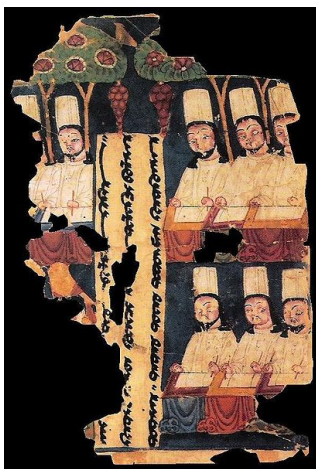
دوره‌ی ساسانی

- بارزترین نمودها در سنت تصویرسازی مانوی را می‌توان در دیوارنگاری‌ها و روایت‌های نقل شده‌ی آن دوره جست‌وجو کرد.
- هنر تصویرسازی مانویان در کتاب دینی آنان به نام «ارتنگ» یا «ارژنگ» ظهور یافته است. تذهیب‌کاری‌های این کتاب شامل حاشیه‌های گل و بوته‌ای،

طرح‌های هندسی و انتزاعی همراه با نقاشی‌هایی از پیکره‌های انسانی و پرندگان است که زمینه‌ساز سنت کتاب‌آرایی در دوره‌های بعد به‌ویژه اسلامی است.

• شاخص مهم دیگر نقاشی ساسانی را می‌توان در دیوارنگاره‌های باقی‌مانده از این عصر در کاخ «تیسفون»، «پنج‌کنت» سمرقند و «صحنه‌ی شکار گاهی» شوش مشاهده کرد.

در این عهد نمونه‌های منحصر به فردی از نقاشی در سالنامه‌ها وجود داشته که چهره‌ی فرمانروایان ساسانی را در آن به تصویر می‌کشیدند.

برگی متأثر از ارزشنگ مانی مکتب بغداد یا بین‌المللی عباسی

نقاشی دیواری با عنوان شکارگاه مربوط به شوش سده ۵ میلادی

مکتب بغداد (بین‌المللی عباسی)

سنت نقاشی در دوران عباسی بر پایه‌ی هنر ساسانی و هنر بیزانس در پایتخت عباسیان، بغداد شکل گرفت که در دو شیوه‌ی دیوارنگاری و کتاب‌آرایی دنبال شده است.

ویژگی‌ها:

- در این مکتب میل به واقع‌گرایی نسبی از سرزمین و سنت‌های بیزانسی و مسیحی‌الگوبرداری شده است.

- حالت چهره‌ها در تصاویر این دوره شبیه نژاد سامی و دارای بینی کشیده با ریش سیاه و بلند است و شخصیت‌ها عموماً سرحال و با نشاط کشیده شده‌اند.
- این نقاشی‌ها بسیار ساده و زیبا با تعداد محدود پیکره‌های انسانی، درخت و شاخه‌ای به نشانه‌ی طبیعت بر زمینه‌ی کاغذ یا پوست (پس‌زمینه‌ی بدون رنگ‌آمیزی) و بدون تفکیک نقاشی از متن نوشتاری است.
- تأثیرات مستقیم هنر مانوی به صورت هاله‌ی دور سر، گیاهان ساده شده، لباس‌های منقوش، رنگ تخت و خطوط مرزی است.
- سایه‌روشن در چهره‌ها از تأثیرات هنر بیزانسی است.
- «عبدا...بن فضل» مشهورترین هنرمند این دوره است.
- کتاب‌های این دوره را به طور کلی می‌توان به دو گروه تقسیم‌بندی کرد:
کتاب‌های علمی و کتاب‌های ادبی.

التریاق، دیسقوریدوس

مقامات حریری، واسطی

المخلوقات، قزوینی

کليلة و دمنه

کلیله و دمنه: نام اصلی آن «پنج‌تنتره» است که توسط «برزویه‌ی طیب» از سانسکریت به پهلوی، توسط «ابن مقفع» به عربی و «نصرا... منشی» به فارسی تنظیم و «رودکی» آن را به نظم درآورده است.

مکتب بغداد

مکتب سلجوقی یا فارس و خراسان

این دوران مهم‌ترین دوره‌ی همگامی هنر اسلامی و ادبیات فارسی است. ویژگی‌ها:

- صحنه‌ها در این تصاویر اغلب خلوت و ترکیب‌بندی‌ها ساده و متقارن هستند و مشابهت‌هایی با حجاری‌های دوره‌ی ساسانی دارند.

برگی از کتاب ورقه و گلشاه مربوط به سده‌ی پنجم ه.ق.

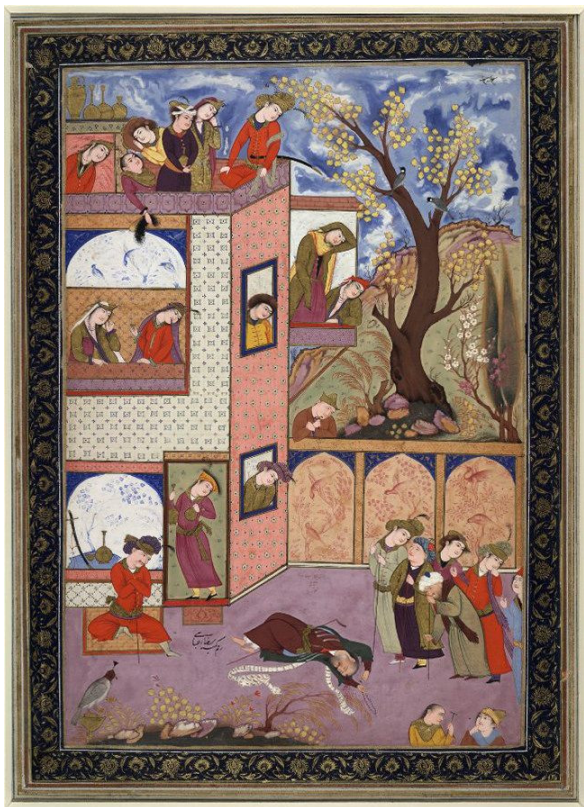

مکتب مغول (تبریز ۱)

محل ظهور این مکتب تبریز و مراغه است.

هفت‌اورنگ جامی - مکتب مشهد

هفت‌اورنگ جامی - مکتب مشهد

نشان انجمن خروس جنگی

نگارگری جدید

جنبش نگارگری جدید رسماً با «هادی تجویدی» آغاز شد که در هنرستان صنایع قدیم تدریس می‌کرد.

در تاریخ نگارگری جدید، حسین بهزاد به عنوان یکی از پیشگامان برجسته شناخته می‌شود. او ژرف‌نمایی و رعایت نسبی اصول کالبدشناسی را از هنر اروپایی و رنگ‌پردازی تک‌فام را از نقاشی چینی به عاریت گرفت.

سوالات مکاتب نگارگری

۱. کدام مورد به یکی از اصلی‌ترین ویژگی‌های دیوارنگاری‌های کوه خواجه

اشاره می‌کند؟

(۱) ایجاد فضای شاه‌وار با نقر اندام‌های انسانی به عنوان موضوع اصلی

(۲) ترکیب‌های ساده و سترگ‌نما با تجسم پیکره‌های اصلی در ابعاد بزرگ

(۳) ساده کردن عناصر جانوری به فرم‌های هندسی اولیه و رنگ‌های تخت

(۴) به‌کارگیری رنگ‌های محدود تمپرا به شیوه‌ی سفالینه‌های منقوش پیشین

۲. کدام گزینه ویژگی نگاره‌های مکتب شیراز در سده‌ی هشتم را به درستی

توصیف می‌کند؟

(۲) نقاشی‌های سترگ‌نما

(۱) فضای تصویری عمیق

(۴) به‌کارگیری رنگ‌های متعدد

(۳) عوامل تصویری فراوان

۳. کدام یک از مکاتب نگارگری، به نام جلایری نیز شناخته می‌شود؟

(۱) تبریز اول

(۲) تبریز دوم

(۳) بغداد

(۴) تبریز - بغداد

۴. آثار کدام مکتب، شبیه به تصاویر کتاب «ورقه و گلشاه» است؟

(۱) هرات - سده‌ی نهم

(۲) جلایری - سده‌ی هشتم

(۳) شیراز - سده‌ی هشتم

(۴) مشهد - سده‌ی نهم

۵. کدام گزینه به ویژگی‌های مکتب شیراز تیموری اشاره دارد؟

(۱) صخره‌های اسفنجی و دنداندار - انتخاب زمینه‌ی روشن - عدم توجه به حجم‌پردازی - تأکید بر پیکره‌ی انسان

(۲) رنگ‌های متنوع - تأکید بر فضاهای شاعرانه - توجه به فضاهای معماری - استفاده از خطوط اریب

(۳) تنه‌ی گره‌دار درختان - پرداختن به حیوانات افسانه‌ای - ابرهای پیچان - میل به عمق‌نمایی - نمایش حالات عاطفی

(۴) ترکیب‌بندی‌های نامتقارن و محکم - نمایش جهان خیال‌انگیز - ترسیم ظریف پیکرها

پاسخنامه‌ی مکاتب نگارگری

۱. (سراسری - ۹۸)

۱. گزینه‌ی «۲»

(مکاتب نقاشی، صفحه‌ی ۸ - هنر ایران باستان)

در دیوارنگاره‌های کوه خواجه تعداد رنگ‌ها محدود است. ترکیب‌بندی‌ها ساده و سترگ‌نما و پیکره‌های اصلی در اندازه‌ای بزرگ بر زمینه‌ای با رنگ‌های تخت و ساده قرار می‌گیرد.

۲. گزینه‌ی «۲»

(آشنایی با مکاتب نقاشی، صفحه‌ی ۲۴ - نگارگری)

آثار نقاشی سده‌ی هشتم شیراز اغلب یک‌دست و ساده‌اند و اسلوب آن‌ها شبیه تصاویر کتاب ورقه و گلشاه عهد سلجوقی است. نقاشی‌های شیراز سترگ‌نما هستند، پیکره‌های درشت بر زمینه‌ای ساده و با رنگ تخت ترسیم شده‌اند. گاهی پس زمینه با نقوش تزئینی پر می‌شود و فضای تصویری کم‌عمق است. هم‌چنین عوامل تصویر اندک و تعداد رنگ‌های به‌کار رفته محدود است.

۳. گزینه‌ی «۴»

(آشنایی با مکاتب نقاشی، صفحه‌ی ۲۲ - نگارگری)

مکتب نگارگری تبریز - بغداد، به نام «جلایری» نیز شناخته می‌شود. از کتاب‌های مصور شده در مکتب جلایری (تبریز - بغداد) می‌توان کلیله و دمنه‌ی نصرا... منشی، دیوان خواجه‌ی کرمانی و خسرو و شیرین نظامی را نام برد.

۴. گزینه‌ی «۳»

(آشنایی با مکاتب نقاشی، صفحه‌ی ۲۴)

نگارگران شیراز از تأثیرات بیگانگان به دور بودند و تنها بر مفاهیم و منابع ایرانی تکیه داشتند و با پرداختن به مضامین تاریخی و سنتی شکوه ادوار گذشته را یادآوری می‌کردند. به همین جهت، آثار نقاشی شیراز سده‌ی هشتم، اغلب یک‌دست و ساده‌اند و اسلوب آن‌ها شبیه به کتاب ورقه و گلشاه سلجوقی، است.

۵. گزینه‌ی «۱»

(آشنایی با مکاتب نقاشی، صفحه‌ی ۲۵)

ترسیم افق رفیع، پوشاندن سطح آسمان با رنگ آبی یا طلایی، صخره‌های اسفنجی و دنداندار، پیکره‌های باریک‌اندام، چیدن هندسی گل‌ها و بوته‌ها در سطح زمینه، انتخاب زمینه‌ی روشن و قرار دادن عناصر اصلی با رنگی تیره بر روی آن‌ها، ابرهای پیچان و عدم توجه به حجم‌پردازی، تأکید بر پیکر آدمیان و حیوانات، ارجحیت دادن به قرینه‌سازی و کاربرد نقوش تزئینی ظریف در اطراف بناها از ویژگی‌های این مکتب است.

گزینه‌ی «۲» به ویژگی آثار مکتب جلایری اشاره دارد.